

BİTMEYEN SENFONİ ve VOKAL KATKILAR
(Bürokrasinin ve Mesleki Birliklerin Türk Vergi Sisteminde
Bitmeyen Vergi Reform Talepleri ve Önerilerinin Değerlendirilmesi)

Coşkun Can Aktan

Prof.Dr.

Dokuz Eylül Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ccan.aktan@deu.edu.tr

Özet

Türk vergi sisteminde “vergi reform” kavramı cumhuriyet dönemi boyunca tüm hükümetler, bürokrasi ve özel çıkar gruplarının lügatında daima var olmuştur. Vergi reformu bitmeyen bir senfonidir ve özel çıkar grupları vokal olarak bu sürece daimi katkı sunmaktadırlar. Bu çalışmanın temel gayesi sözümona yürürlüğe konulan “vergi reform”larının “vergi deformu”na dönüşmesi tehlikelerine işaret etmektir.

Anahtar Kelimeler: Vergi reformu, vergi sisteminde değişiklikler, bürokrasi, çıkar grupları

Alan Tanımı: Maliye, Vergileme

ENDLESS SYMPHONY and VOCAL CONTRIBUTIONS

(Tax Reform Demands of Bureacracy and Special Interest Groups in Turkey: An Evaluation)

Abstract

The concept of “tax reform” has always been on the agenda in turkish tax system. Tax reform is just like an endless symphony demanded by ruling parties and bureacracy. Special interest groups also contributes to this process as vocals. The aim of this short essay is to emphasize on the dangers of tax reform demands by this local groups. It should be noted that the so-called “tax reform” may end as “tax deform.”

Keywords: Tax reform, changes in tax system, bureacracy, special interest groups

JEL Code: H20, K20

I. GİRİŞ

Ülkemizde vergi reformu hemen her hükümet döneminde gündeme gelmiş, iş başına gelen hükümetler “*Vergi Reformu*” adı altında vergi yasalarında çeşitli değişiklikler yürürlüğe koymuşlardır ve bu süreç böylece devam etmektedir. Arka planda ise mesleki birliklerin ve daha geniş bir ifadeyle özel çıkar ve baskı gruplarının vergi reform talepleri her zaman var olmuştur ve bu süreç de aynı şekilde devam etmiştir ve etmektedir.

II. BAŞLICA VERGİ REFORM TALEPLERİ ve ÖNERİLER

Bu bölümde halen yürürlükte bulunan vergi sistemi ile ilgili olarak Devlet Planlama Teşkilatı ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği girişimleri ile oluşturulan “*vergi özel ihtisas komisyonu*” larının görüşlerini özetleyeceğiz. Ayrıca Maliye Bakanlığı’nın 1998 yılında yürürlüğe konulan ve çeşitli vergi yasalarında değişiklik öngören 4369 sayılı vergi kanunu öncesinde Türk vergi sistemi ile ilgili olarak görüş ve önerilerini özet olarak sunacağız. Son olarak da Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu ve İstanbul Sanayi Odası’nın vergi reformu konusundaki görüş ve önerilerini aktaracağız.

Vergi Özel İhtisas Komisyonu (ÖİK) ve Vergi Reform Önerileri

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmaları için oluşturulan Vergi Özel İhtisas Komisyonu,¹⁴ çalışmaları sonucunda 1996 yılında bir rapor hazırlanmış ve bu raporda Türk vergi sisteminin iyileştirilmesi için önerilerde bulunulmuştur. Sözkonusu raporda “*Temel Hedef ve Strateji Önerileri*” başlığı altında şu ifadeler yer almaktadır (DPT, 1996:109.):

“Kısa-orta ve uzun vadeli hedeflere ulaşmak için gerekli olan politikaların eşanlı başlamakla birlikte her zaman birbirine koşut olmayabileceği düşünülmektedir. Bir anlamda, uzun vadeli politikalar,

¹⁴ Komisyon, Maliye Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, DPT, DİE, HDTM gibi kuruluşlardan bürokratlar yanı sıra pek çok sivil toplum kuruluşunun temsilcileri ve özel sektör temsilcilerinin katılımı ile oluşturulmuştur. Toplam 77 kişiden oluşan komisyon toplantılarına aktif olarak 55 bürokrat, akademisyen ve uzman katılmıştır. Sözkonusu komisyon raporunda bizi göre optimal vergileme ilkeleri ile hiçbir şekilde bağdaşmayan bir çok görüş ve öneriler yer almaktadır. Geleneksel vergi reform anlayışına tipik bir örnek teşkil eden bu komisyon raporunun sonuçlarını geniş olarak bu çalışmada aktarmış bulunuyoruz.

kısa vadeli politikaların birbirine eklemleşmesi ile oluşmamalı; uzun vadeli politikaları sekteye uğratmamak koşulu ile, kısa vadeli politikalar kendi koşulları ve hedefleri içinde bağımsızca belirlenebilmelidir.

Vergi sisteminin; uzun vadede, ülkedeki tüm koşullarla birlikte “yapısal dönüşümü” ön plana çıkarken, kısa vadede, yürürlükteki koşullara uyumu, gelir amacı ve reel kesim üzerindeki yükünün azaltılması öncelik kazanmaktadır.”

DPT girişimi ile oluşturulan Vergi Özel İhtisas Komisyonu’nun vergi reform önerilerini özetlemekte yarar görüyoruz. ÖİK raporunu hazırlayan sözkonusu komisyon, önerilerini uzun ve kısa-orta vadeli hedefler şeklinde iki ana başlıkta toplamıştır: (Bkz: DPT, 1996.)

Uzun Vadeli Temel Hedefler

-Vatandaşlık ile vergi yükümlülüğü özdeşliği sağlanmalı; kamuoyu bilincinde, vatandaş olabilmek için vergi yükümlüsü olmak bir koşul olarak yerleşmeli; reşit olan herkes, nüfus kayıtlarına koşut bir numarayla en küçük mülki örgütlenmeler bazında bir “vergi kimliği”ne sahip olmalıdır. Hatta bazı vatandaşlık haklarının kullanılabilmesi için vergi yükümlülüğü ön koşul durumuna getirilmelidir.

-Vergi yükümlüsü (vatandaş) olmanın avantajları olmalıdır. Herkesin geliriyle orantılı bir vergi yükünü taşımadığı inancıyla beslenen bir sosyo-psikolojik ortamda vergi kaçırmak, ekonomik gerekçelere dayanmayan bir yaygın eyleme dönüşebilmektedir. Vatandaş özellikle, vergi kaçırmanın “af” edilmeyeceğini bilmek istemektedir. Bu nedenlerle, sosyal psikoloji önemsenmeli; doğru davranan gerçek vatandaş bundan zarar görmemeli; daha önemlisi görmeyeceğini bilmelidir.

-Devletin rolü ekonomide optimum yasaklar ve müdahale düzeyine indirilerek gücü artırılmalı; böylelikle kayıt dışı ekonominin önemi azaltılarak ülkede yaratılan tüm gelirin kavranması sağlanmalıdır. Ayrıca kayıt dışı değer hareketlerine olanak sağlayan yasal mekanizmalar kalkmalıdır.

-Devletin kavrama yeteneğindeki artışa koşut olarak “kayıt ve beyan esasına dayalı” vergilendirme ve dolaysız vergilerin önem ve ağırlığı en azından korunmalıdır.

-Piyasa mekanizmalarıyla yönlendirilen ekonomilerde, vergi politikalarıyla adalet dağıtma olanağının son derece sınırlı olduğu gerçeğinden hareketle, devletin sağladığı hizmetler ve dışsal ekonomilerin faydalarının dağılımına koşut bir vergi yükü dağılımı öngörülmelidir. Bir anlamda, devlet harcamalarının dengesizliğinden kaynaklanan adaletsizlik, vergi politikalarıyla giderilmelidir.

-İlke olarak vergileme tarafsız olmalı; ekonomiye vergilemeyle müdahale en aza indirilmeli; yapısal değişim, fiskal amaçların önünde yer almalıdır. Vergi yapısı, ekonomik değişimleri kavrayacak esneklikte olmalıdır.

-Üniter yapıya tekrar işlerlik kazandırmak gerekmele birlikte, bu yapıyı yalnızca fiskal amaç için hedeflemenin dışında, ekonominin bütünü ve işleyişi için zorunlu bir önemli unsur olarak tanımlamak gerekmektedir. Uzun vadede bu sistemin işlemesi için gerekli olan yönetsel (Vergi İdaresi) ve teknik altyapının oluşturulmasına çalışılmalıdır.

-Vergi yükünün yayılı olması, tabanın genişlemesi yalnız vergi adaleti açısından değil, "tarafsızlık" ilkesiyle ulaşılmak istenen amaçlar açısından da zorunlu gözükmektedir.

-Devletin, ekonomide müdahale gücü arttıkça kaynakların, kimlere, hangi gerekçelerle, nasıl aktarıldığı, kimlerden, hangi dayanaklarla, nasıl toplandığının denetimi önem kazanmaktadır. Özellikle, ekonomik düzenin söylemlerle tam uyuşmadığı, kurumlaşmaların, örgütlenmenin, işleyişin ve toplumsal kontrolün etkin yürümediği ülkelerde yürütme erkinin "harcama" ve "vergi toplama" işlevlerinin denetimi, yarı yargısal güvenceye dayalı özerk kurumlarca yapılmadığında, başarı sağlanamamaktadır. Bu nedenle, Türkiye' de vergi denetiminin esas olarak yürütme erki dışında yargısal nitelikte bir kurum çatısı altında toplanan denetim birimlerince sürdürülmesi zorunlu gözükmektedir.

Kısa ve Orta Vadeli Hedefler

-Temel vergilerin hasılatını olumsuz yönde etkileyen, otokontrolü zayıflatan, kayıt dışı kalmayı özendiren vergi türleri (Ör. damga vergisi) kaldırılmalıdır.

-Diğer bölümlerde açıklanan nedenlerle kavrayıcılığı az olan ve vergi yükünün dağılımında adaletsizliğe neden olan gelir vergisinde hayat standardı esas

yaygınlaştırılmalı (burada kastedilen hayat standardında yer alan unsurların ve göstergelerin daha tutarlı ve gerçeğe yakın bir şekilde tesbit edilmesi yoluyla) ve önemli servet-harcama tutarlarına göre oransallığı sağlanmalıdır; ekonomiyi kavrama ve adaleti sağlamada başarı şansı daha yüksek olan dolaylı vergilere, mallara gereksinimin zorunluluğu ölçütüne bağlı sert müterakkiyet öngörülerek önem verilmelidir. Bu bağlamda, yalnızca mal değil servet hareketleri üzerinden de aynı yaklaşımla vergileme gayreti gösterilmelidir.

-Gelir dağılımındaki aşırı dengesizliğe paralel olarak vergi oranları % 10 - % 50 yelpazesi içinde yükseklik ve genişliği daha az olan basamaklarla düzenlenmelidir.

-Servet ve servet-transferi üzerinden beyan esasına göre alınan vergilerde devletin beyan üzerinden kamulaştırma hakkı öngörülmesi ve fakat, vergilemede yaygınlık sağlandıkça uygulanmalıdır.

-Tüm gelirlerin kavranması hedefi gözetilerek, belgelenebilen tüm vergilerin belli kistaslar ve oranlar içinde gelir vergisine mahsubu görüşü değerlendirilmelidir.

-Harçlara önem verilmeli; fırsat eşitliğini bozmamak koşuluyla, devletçe sağlanan hizmetlere, bu hizmetlerden yararlananların katılması sağlanmalı; harçlardan ilgili kamu yönetimlerine pay verilmelidir. Böylelikle, bugün vatandaşın bazı hizmetler için “kayıt dışı” yaptığı ödemeleri gerçek hak sahibi olan devletin elde etmesi sağlanmalıdır.

-Gelir üzerinden alınan vergilerde enflasyonun etkisini dikkate alan yöntemler devam ettirilmeli; fakat istikrar programlarının başarısını olumsuz yönde etkileyen “enflasyona endeksleme” yaklaşımından uzak durulmalıdır.

-Gelir politikasını izleyen ve belirlenmesine katılan birimler (planlama ve koordinasyon işlevleri), vergi denetim birimleri ile verginin tahakkuk ve tahsilatını yürüten birimler birbirinden ayrılmalı (kısmi yönetsel özerklik); vergi dairelerinin görev alanları mükellef ve faaliyet bazında daraltılmalıdır.

-Bilgisayar teknolojisinin sunduğu tüm olanaklardan yararlanılmalı; kurulacak sistem, mükelleflerin tarh, tahakkuk ve tahsil işlemlerini izleme işlevinin çok ötesinde tasarlanmalı; mükellef bilgilerinin belli standartlar çerçevesindeki kontrolü, çapraz kontroller sistem içinde öngörülmesi; makro ölçekte sağlam ve

hızlı işleyen, vergilemeye ilişkin çeşitli kararların sonuçlarını değerlendiren bir istatistik tabanı sağlanmalıdır. Vergi idaresinin bilgisayarlaşması ve on-line bağlantılarının kurulması, gelir, harcama ve servetin kavranması amacı çerçevesinde ele alınmalıdır. Başka bir ifadeyle sistem, banka, tapu ve nüfus idareleri, borsa ve diğer ekonomik birim, kuruluş ve şahısları kapsayacak biçimde organize edilmelidir.

-Maliye Bakanlığı içinde gelir idaresi müsteşarlık düzeyinde örgütlenmeli; doğrudan müsteşarlığa bağlı bölgeler ölçeğindeki daire başkanlıklarıyla vergi dairelerinin hiyerarşik ilişkileri düzenlenmelidir.

-Gümrük Müsteşarlığında, uluslararasılaşma ve bölgesel entegrasyon sonucu öncelikli görev, gümrük kapılarındaki mal trafiğinin nitelik (çeşitli standartlara uyum) ve nicelik açısından ayrımlanması ve çok gelişmiş uluslararası bilgi akış düzenini sağlayan bilgisayarlı ortamda değerlemelerin yapılmasıdır. Kaçakçılığın men ve takibi görevi bu Müsteşarlığın görev alanından çıkarılmalı, Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğü, devletin güvenlikle sorumlu idarelerine aktarılmalı; Gümrük Kontrol Genel Müdürlüğü bugünkü yapısından kurtarılarak bir kariyer Teftiş Kurulu niteliğine sokulmalıdır. Ayrıca Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın gümrük idaresiyle ilgili görev ve yetkileri de Gümrük Müsteşarlığına devredilmelidir.

-Gelir toplayan, uzmanlık ve etik açıdan yüksek nitelikler gerektiren tüm idarelerde görevli personelin çalışma ortamı, ücreti uygunluk sağlanmalıdır. Kötüye kullanıma açık görev ve yetkiler, ancak nitelikli elemanlarla toplumda güveni sarsmayacak etkinlikte yerine getirilebilir, kullanılabilir.

-Devlet (özellikle gelir toplayan idareler), şeffaf, istikrarlı ve toplumsal denetime açık olmalıdır.

-Denetim işlevi bakımından vergi daireleri, yoklama, bilgi toplama, kayıt nizamı, üretim ve sevk kontrolleri dışında bir görev ve yetkiyle donatılmamalı; vergi inceleme yetkisine sahip denetim örgütlerinin koordinasyonuna (denetimin çeşitli aşamaları bazında) önem verilmeli; ekonomiyi kavrayan, ekip çalışmasına dayalı ve teknolojik olanaklarla beslenen bir denetim anlayışı yerleştirilmelidir.

-Vergi denetiminde 3568 sayılı yasayla oluşturulan mali müşavirlik mesleğinden daha etkin bir şekilde yararlanılmalı; ancak bu meslek elemanları Maliye Bakanlığı'nın ajanı konumunda düşünülmemelidir.

-Türkiye’de vergi uyumsuzluklarının çokluğu, sisteme ilişkin meşruiyete inançsızlıktan, idarenin eylemlerine güvensizlikten, yakalanma riskinin azlığından, ödeme güçsüzlüğünden kaynaklanmaktadır. Sistem bütünüyle sağlıklı işler bir duruma gelmeden bu özelliğin değişmeyeceği, yargı yolunun tıkanmasının hukuk devleti olgusuyla bağdaşmayacağı gerçeğinden hareketle, kısa dönemde yargı gücünün artırılmasından başka çözüm bulunmamaktadır (Uzlaşma uygulamasının genişlemesi de, vergilemede “pazarlık” yönteminin temel bir özelliğe dönüşmesi tehlikesi nedeniyle uygun gözükmemektedir).

-Bir vergi reformu çalışması, bütünlük ve kapsamlı bir biçimde toplumun katılımı sağlanarak yürütülmeli ve yapılacak düzenleme sonucunda “mevzuat karmaşası” mutlaka giderilmeli; vergileme kurallarında istikrar sağlanmalıdır.

-Vergide genellik prensibinin uygulanması yönünde, vergi yüküne bütün toplum bireylerinin katılmasını sağlama açısından vergi yükleri uluslararası boyutu da içeren çok yönlü bir model içinde hesaplanmalıdır (Uluslararası sermaye hareketlerinde vergi yükünün göreceli etkilerinin kavranması gibi).

-Teşvik sistemi, temelde yükümlü bağışıklığı yerine istisnalarla düzenlenmelidir. Olağanüstü durum gerekçesiyle, düşük gelirli gruplar, az gelişmiş yöreler, yeni teknolojiler ve araştırma-geliştirme yatırımları ve çevre teşvik kapsamı dışında bırakılmamalıdır.

-Yerel yönetimlerin hizmet kapasitelerinin artması, altyapı, çevre ve kentsel rantları kapsamına alan kendilerine bırakılmış vergi ve harçlarla mümkün olmalıdır. Bu gayreti zorlamanın ve dolayısıyla zaman içinde mali özerkliklerinin artmasının yolu ise, merkezden kaynak sağlama olanaklarının tedricen tümüyle ortadan kaldırılmasıdır.

-Kamusal politika araçlarından biri olan vergi politikasının etkin sonuçlar verebilmesi, diğer kamusal politikalarla, bir eşgüdüm içinde olmasına bağlıdır.

Bürokrasi, özel sektör ve üniversite kesimlerinin katılımı ile oluşturulan Özel İhtisas Komisyonu tarafından hazırlanan rapor, ülkemizde mevcut vergi sisteminde köklü (radikal) değişiklikler önermemekte, sadece mevcut vergi sisteminde aksayan bazı yönlerin düzeltilmesi ya da iyileştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

ÖİK raporunda birbirleriyle çelişen pek çok öneri dikkat çekmektedir. ÖİK tarafından hazırlanan raporda yer alan önerilerin bir eleştirisini yapmakta yarar görüyoruz: Örneğin, bir taraftan vergilemede “tarafsızlık” ilkesinin önemi vurgulanırken; öte yanda “*devlet harcamalarının dengesizliğinden kaynaklanan adaletsizlik, vergi politikalarıyla giderilmelidir*” şeklindeki ifadelerle müdahaleci vergi politikası savunulmaktadır. Yine “*vergi yapısı, ekonomik değişimleri kavrayacak esneklikte olmalıdır*” görüşü dile getirilerek vergi sisteminin konjonktüre uygun olarak kolayca değiştirilebilir olmasının önemi vurgulanmaktadır. Bu önerinin içeriği açıklanmamakta, ayrıca “esneklik” ilkesi ile kısmen bağdaşmayan “istikrar” ilkesi üzerinde durulmamaktadır.

ÖİK raporunda yeralan “*kavrayıcılığı az olan ve vergi yükünün dağılımında adaletsizliğe neden olan gelir vergisinde hayat standardı esası yaygınlaştırılmalı ; ...ekonomiyi kavrama ve adaleti sağlamada başarı şansı daha yüksek olan dolaylı vergilere, mallara gereksinimin zorunluluğu ölçütüne bağlı sert müterakkiyet öngörülerek önem verilmelidir.*” önerisine de hiçbir şekilde katılmadığımızı burada belirtmek isteriz. Bir kere hayat standardı esası,¹⁵ bize göre optimal vergileme ilkeleri ile hiçbir şekilde bağdaşmayan bir uygulamadır. “sert müterakkiyet” önerisinin ise -aynı zamanda DPT Özel İhtisas Komisyonu raporunda da yer yer altı çizilen- “tarafsızlık ilkesi” ile bağdaşmayan bir vergileme tekniği olduğunu belirtmekte yarar görüyoruz.

Raporda ayrıca bazı kesimler için vergi istisnalarının ve vergi teşvik tedbirlerinin uygulanması gerekliliğinden söz edilmektedir. Oysa bu öneri de bizim ideal vergileme ilkeleri olarak “kanun önünde eşitlik” ve “genellik” ilkesine uygun olmayan bir öneridir.

Yine sözkonusu raporda yerel yönetimlerin mali özerkliklerinin sağlanması için şu ifade yer almaktadır: “*Yerel yönetimlerin hizmet kapasitelerinin artması, altyapı, çevre ve kentsel rantları kapsamına alan kendilerine bırakılmış vergi ve harçlarla mümkün olmalıdır.*” Şüphesiz yerel yönetimlerin merkezi yönetimden bağımsız vergileme yetkisine sahip olması önem taşımaktadır. Ancak yerel yönetimlere bir kısım vergileme yetkisi devretmek kadar, bu yetkilerin sınırlarını da anayasal ve yasal normlarla tespit etmenin gerekli olduğunu düşünüyoruz.

¹⁵ Sözkonusu uygulamaya ülkemizde 4369 sayılı kanunla son verilmiştir.

ÖİK'nın önerileri arasında vergi denetiminin Maliye Bakanlığı'nın elinden alınması ve bağımsız yargı organlarına bırakılması önerisi de yer almaktadır. *“Türkiye’de vergi denetiminin esas olarak yürütme erki dışında yargısal nitelikte bir kurum çatısı altında toplanan denetim birimlerince sürdürülmesi zorunlu gözükmektedir”* ifadesine katılmamaktayız.

Burada hemen şu hususu belirtelim ki, Vergi Özel İhtisas Komisyonu'nun yukarıda belirtilen görüşlerinin genel olarak Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'na yansımadığını söyleyebiliriz. DPT tarafından hazırlanan sözkonusu kalkınma planında ise geleneksel vergi reform önerilerinden tamamen farklı yeni görüş ve öneriler yer almamaktadır. Kalkınma planının *“Vergi İle İlgili Yapısal Düzenlemeler”* başlığı altında başlıca şu öneriler yer almaktadır: kayıt dışı ekonominin vergi kapsamına alınması, tüketim vergilerine ağırlık verilmesi, gayri menkul rantlarını vergileyen bir sistem oluşturulması, ücretliler üzerindeki vergi yükünün azaltılması, vergi tarifelerinin yeniden düzenlenerek vergi oranlarının düşürülmesi, istisna ve muafiyetlerin asgari seviyeye indirilmesi, özel tüketim vergisi ihdas edilmesi, vergi yönetiminin yeniden yapılandırılması. DPT'nin önerileri arasında bizim radikal bir vergi reform önerisi olarak sunduğumuz düz oranlı vergi sistemi konusunda bir açıklama ya da öneri bulunmamaktadır. (DPT, 1995;105-110)

Maliye Bakanlığına Göre Türk Vergi Sisteminin Sorunları ve Çözüm Önerileri

Maliye Bakanlığı 1999 yılında vergi kanunlarında değişiklik çalışmaları sırasında hazırladığı Vergi Reformu Genel Gerekeçesi'nde Türk Vergi Sistemi'nin sorunlarını şu şekilde özetlemektedir:¹⁶

- *Yasal vergi oranları aşırı derecede yüksektir ve gerçek matrahların beyanı halinde, mükellefler aşırı bir vergi yüküne maruz kalmaktadır. Gelir vergisinde yüksek marjinal oranlar hem düşük, hem de yüksek gelirli grupları sistemden uzaklaştırmakta veya mükellefleri gerçek değerleri gizlemeye itmektedir.*

¹⁶ Bkz: Maliye Bakanlığı, Vergi Reformu, Genel Gerekeç, s.1-8.: Ayrıca Bkz: Temizel,1998:8-11. Burada tekrar ifade edelim ki, bize göre Maliye Bakanlığı'nın bu görüş ve önerileri sonrasında yasalaşan 4369 sayılı yasa bazı yenilikler getirmekle birlikte Türk vergi sisteminin içinde bulunduğu sorunları çözüme kavuşturmakta başarılı olamamıştır. 4369 sayılı yasa öncesi Maliye Bakanlığı'nın görüş ve önerilerini burada özetlemekte yarar görüyoruz.

- ❑ *Sistemde kazanılmayan gelirler hayat standardı, geçici vergi, götürü vergi gibi tahmini yöntemlerle vergilenmekte, buna mukabil kazanılan gelirlerin bir kısmı kanunlardaki gelir tanımının yetersiz kalması nedeniyle vergilenememektedir.*
- ❑ *Gelir ve kurumlar vergisi sistemlerinde ülkede yaşanan yüksek enflasyon nedeniyle ortaya çıkan aşınmaları giderecek düzeltme yeterli mekanizmaların yokluğu sermayenin vergilendirilmesine neden olmaktadır.*
- ❑ *Son yıllarda hızla gelişen mali sistemden elde edilen gelirler ve devlet iç borçlanma senetlerinden elde edilen faizler önemli ölçüde gelir vergisi kapsamı dışında kalmıştır. Özetle, sistemde kazanç vergi bağlantısı kopmuş bulunmaktadır.*
- ❑ *Vergi sistemimiz iktisadi faaliyetler karşısında tarafsızlığını yitirmiştir. İktisadi tercihler karşısında tarafsız olmaması nedeniyle vergi sistemi tam rekabeti engeller hale gelmiş, buna bağlı olarak da ülkemizin zaten sınırlı olan kaynaklarının yanlış ve verimsiz alanlarla tahsisi gibi vahim sonuçlar ortaya çıkarmaya başlamıştır.*
- ❑ *Ekonomik gelişmeler ve globalleşme sonucunda ortaya çıkan ve ülke ekonomisine büyük katkı yapması beklenen yeni işletme yapılanmalarının karşılaştığı vergisel sorunlar vergi sistemi tarafından ya hiç tanınmamış ya da bugüne kadar çözüme kavuşturulmamıştır.*
- ❑ *Vergi sistemi yapılan bölük pörçük düzenlemelerle gittikçe karmaşıklaşmış, uzmanlar bile sistemi anlamakta zorlanır hale gelmiş, buna bağlı olarak da mükelleflerin uyum maliyetleri aşırı derecede artmaya başlamıştır.*
- ❑ *Maliye Bakanlığı Türk vergi sistemindeki sorunları yukarıdaki şekilde özetledikten sonra ortaya çıkan vergi yapısının özelliklerini de başlıca şu ana noktalarda toplamaktadır:*
- ❑ *Adaletsiz ve regresif nitelikli dolaylı vergilere aşırı derecede yüklenilmeye başlanmıştır.*
- ❑ *Gelir ve kurumlar vergilerinin GSMH içerisindeki payı gelişmiş diğer ülkelere nazaran çok düşük kalmıştır.*
- ❑ *Bir milyon civarındaki küçük tüccarın götürü vergilenmesiyle ve tarım kesiminde belge sistemi oluşumuna izin vermeyecek düzenlemelerle toplam tüketim ve gelirleriyle ekonomide büyük role sahip olan gruplar kayıt ve belge düzeninin dışına çıkarılmıştır.*
- ❑ *Yüksek marjinal oranlar nedeniyle üst dilimlerden vergi toplanamaz hale gelmiş ve sistem artan oranlılığını kaybetmiş, asgari vergi nihai vergi haline gelmiştir.*
- ❑ *Gerçek gelir yerine tahmini gelirler vergilenmeye başlanmıştır.*

- ❑ *Kayıtlı işçi istihdamın yükü katlanılmaz hale gelmiştir.*
- ❑ *Büyük ve orta ölçekli işletmeler artan ölçüde istisna ve muafiyetlere sığınma zorunluluğu ile karşı karşıya kalmışlardır.*
- ❑ *Kişi başına gelir seviyesi düşük olan ancak hammadde kaynağı olması nedeniyle ekonomideki işlemlerin tanımlanmasında hayati öneme sahip olan tarım sektörü kayıt dışılığı besleyen bir unsur haline gelmiştir.*
- ❑ *Hizmetler sektörünün ülke gelişmesine paralel olarak Milli Gelirdeki payı artarken vergi gelirleri içerisindeki payı düşmüştür.*
- ❑ *KDV sayesinde son 10 yılda %50'den fazla artan vergi yükü artış ivmesini yitirmiştir.*
- ❑ *İncelemelerde bulunan ortalama matrah farkları ve yapılan bilimsel model çalışmaları ülkedeki kayıt dışı iktisadi faaliyetlerin Milli Gelirin %40'ına ulaştığını göstermektedir.*
- ❑ *Özetle, bu vergi yapısıyla ücretliler ve kayıtlı iş yapan sanayici ve tüccar üzerine katlanılmaz bir vergi yükü bindirilmiş, buna mukabil faiz, kira gibi diğer faktör gelirlerinin ödedikleri vergiler Milli Gelirden aldıkları paya oranla çok düşük kalmıştır.*
- ❑ *Öte yandan toplanan vergiler dar gelirli kesimlere eğitim, sağlık altyapı harcamaları olarak aktarılacağı yerde kamu finansman darboğazı nedeniyle gittikçe artan ölçülerde faiz ödemelerine ayrılır hale gelmiştir.*
- ❑ *Bütçenin kaynakları yeniden dağıtma fonksiyonunun böylesine ters yönde işlemesi sonucunda ülkede gelir dağılımı gittikçe bozulmuştur.*
- ❑ *Gelinen noktada mevcut kamu finansman politikalarının sürdürülebilirliği kalmamış ve köklü bir vergi reformu kaçınılmaz hale gelmiştir.*

Yukarıdaki açıklamalardan çok açık olarak anlaşıldığı üzere Maliye Bakanlığı, ülkemizde yürürlükte bulunan vergi sisteminin çok ciddi sorunlar içerisinde olduğunu ve vergi reformunun kaçınılmaz hale geldiğini belirtmektedir.

Hemen belirtelim ki, Maliye Bakanlığı'nın vergi sistemine yönelik bu eleştirilerinin ardından 1.1.1999 tarihinde 4369 sayılı Yasa yürürlüğe konulmuş ve bu yasa ile çeşitli vergi kanunlarında değişiklikler yapılmıştır. Bize göre bu yasa vergi sisteminde köklü değişiklikler getirmemiştir ve dolayısıyla önceki tarihlerde yürürlüğe konulan vergi yasalarından farklı değildir.¹⁷ Nitekim bu

¹⁷ Maliye Bakanlığı 4369 sayılı yasanın köklü bir reform olduğunu belirtmektedir. Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan 2000 Yılı Bütçe Gerekçesi'nde şunlar yazılıdır: "4369 sayılı yasa ile, vergi tabanının genişletilmesi, kayıt dışı ekonominin kayda alınması, vergi sisteminin daha basit ve açık hale getirilmesi, vergi adaletinin sağlanması ve ekonomiye uyum gösterilmesi

yasanın hemen ardından bir başka vergi yasası daha yürürlüğe konulmuştur. 11.8. 1999 tarih ve 4444 sayılı yasa ile çeşitli vergi kanunlarında yeni değişiklikler yapılmış, ayrıca 4369 sayılı ile getirilen bazı düzenlemeler yeni baştan düzenlenmiştir.

TOBB Vergi Özel İhtisas Komisyonu Tarafından Hazırlanan “Vergi” Raporunda Yer Alan Öneriler ve Eleştirisi

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından teşkil eden *Vergi Özel İhtisas Komisyonu*¹² tarafından hazırlanan ve 1992 yılında yayınlanan “*Vergi*” başlığını taşıyan raporda Türk vergi sisteminin mevcut yapısı ve sorunları analiz edilmiş ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Raporun hemen başında vergi reformunun tanımı şu şekilde yapılmıştır (TOBB, 1992:7):

“Vergi reformu denildiğinde kısaca, bir vergi sistemindeki köklü düzeltme ve iyileştirme hareketleri anlaşılmaktadır. Bu durumda reform sözcüğünü belli kurumlarda – ki vergi sistemi bunlardan biridir- öngörülen radikal nitelikteki iyileştirmeye yönelik düzeltme ve yeniden düzenlemeleri ifade eden bir deyim olarak kabul etmek gerekir... bir vergi sisteminde yapılan düzeltme ve iyileştirmenin reform niteliği kazanabilmesinin ön koşulu köklü ve geniş kapsamlı olmasıdır.”

Raporda bu açıklamalar yer aldıktan sonra Türk vergi sistemi için şu değerlendirme yapılmaktadır (TOBB, 1992:7):

“...bugün için Türk Vergi Sisteminin reforma değil ciddi bir revizyona ihtiyacı olduğunu kabul etmek gerekir... teorik temel yapısı yönünden mevcut vergi sisteminin bugün için reforma ihtiyacı yoktur.”

ilkelerinden hareketle vergi sisteminde köklü değişiklikler yapılmıştır.” Bkz: Maliye Bakanlığı, 2000 Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara: 1999. S. 56. Bu görüşe katılmadığımızı burada tekrar ifade etmek isteriz.

¹² TOBB Vergi Özel İhtisas Komisyonu raporu, 7 üniversite öğretim üyesi, bir TOBB temsilcisi, Maliye Bakanlığı’ndan 2 üst düzeyde bürokrat, Bağ Kur ve SSK Genel müdürlerinin katılımı ile hazırlanmıştır.

Gerçekten de TOBB raporunda mevcut vergi sisteminin radikal biçimde değiştirilmesi değil, iyileştirilmesi yönünde öneriler yer almaktadır.

Söz konusu rapor içerisinde yer alan detaylı önerileri burada ele almayı gerekli görmüyoruz. Şu kadarını belirtelim ki, TOBB raporu, Türk vergi sistemi konusunda yıllardır çeşitli kesimler tarafından dile getirilen sorunları ve çözüm önerilerini ortaya koyan bir çalışmadır. Bize göre söz konusu raporda yer alan önerilerin temel kaygısı optimal vergileme ve ideal vergileme ilkelerine dayalı yeni bir vergi sistemi inşa etmek değildir. Bu nedenle, TOBB raporu geleneksel vergi reform (ya da revizyon) önerilerinden farklılık arz etmemektedir. TOBB Vergi Özel İhtisas Komisyonu, şekli ve maddi vergi hukukuna ilişkin yasalarda çeşitli değişiklikler yapılmasını öngörmektedir. Tekrar ve altını çizerek ifade edelim ki, TOBB'un önerileri "vergi sistemi"nin radikal bir değişime tabi tutulmasına yönelik değildir.

TİSK'in Vergi Reformu Konusundaki Görüş ve Önerileri

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu 1997 yılında yayınladığı bir raporda vergi sistemi konusundaki görüş ve önerilerini şu şekilde özetlemiştir (TİSK, 1997: 39-43.):

-Mevcut sistemin vergileme dışında bıraktığı, boyutları her geçen gün büyüyen kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınarak ülkede yaratılan gelirlerin tümünün kavranması sağlanmalıdır.

-Vergi tabanı yaygınlaştırılmalı; toplumda gelir temin eden her kişinin vergi mükellefi yapılması, kayıp ve kaçakların asgariye indirilmesi için somut tedbirler alınmalıdır. Vatandaşlık-vergi mükellefliliği özdeşliğini sağlayacak yasal düzenlemeler bir an önce hayata geçirilmelidir.

-Türkiye'de ekonomik faaliyetin önemli bir kısmını oluşturan tarım sektörü ve faiz-rant gelirleri adil ölçülerle vergilendirilmelidir.

-Götürü vergi sisteminin kayıt dışı işlemlere açık yapısı ve belge düzenini engelleyici rolü göz önüne alınarak kapsamı mümkün olduğunca daraltılmalıdır.¹³

¹³ Ülkemizde götürü usul 1998 yılında yürürlüğe konulan 4369 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmış ve bunun yerine "basit usul" sistemi getirilmiştir.

-Ücretlilerin vergi yükünün azaltılması için sağlık, eğitim, konut gibi giderlerinin vergi matrahından düşürülmesi uygulanmasına geçilmelidir.

-Anayasa'da yer aldığı gibi vergileme açısından temel ilke, verginin ödeme gücü ile orantılı olmasıdır, bu ilke gerçekleştirilmelidir.

-Ülkenin üretici güçleri olan işletmeler, özellikle sanayi sektöründe ve üretim aşamasında vergi politikası ile desteklenmelidir.

-Vergi politikasında istihdamı artırıcı tedbirlere yer verilmelidir.

Temel ihtiyaç maddelerinin KDV oranları düşürülmelidir.

Vergi oranları düşürülmeli, gelir vergisi dilimleri enflasyona göre yeniden düzenlenmelidir. Gelir vergisi tarife oranları yüzde 10'dan başlamalıdır.

-Vergi reformununun gerçekleştirilmesinde toplumsal uzlaşma şarttır.

-Vergi sayısı azaltılmalı; sistem basitleştirilip işlemler kolaylaştırılmalıdır.

-Vergi affı sadece kapsamlı bir reform ile birlikte düşünülmelidir.

-Bakanlar Kurulu'na vergileme konusunda çok geniş yetkiler tanınmıştır. Bu geniş yetkiler vergilemede belirsizlik yaratmakta, belirlilik ve açıklık ilkelerinin hakim olmasını önlemektedir.

-Yapılacak düzenlemelerin önemli bir boyutu vergi idaresinin bilgi işlem imkanları ve nitelikli personelle takviye edilerek hızla yeniden yapılandırılması ve etkin kılınması yönünde olmalıdır.

-Kayıtlı işletmelerin, vergi dışında, özellikle çalışma mevzuatından kaynaklanan ve sosyal amaçla getirilen çok fazla yasal/mali mükellefiyeti mevcuttur. İşçi çalıştırmaktan doğan bu ağır yükümlülükler hem işsizliği artırmakta, hem de işletmelerin rekabet gücünü azaltarak kalkınmayı olumsuz yönde etkilemektedir.

-Asgari ücret ilke olarak vergi dışı tutulmalıdır.

TİSK'in yukarıda özetlediğimiz görüş ve önerilerinin önemli bir kısmına katılmakla birlikte önerilen konuların, vergi sisteminde radikal bir "vergi reform"

özelliğini taşımadığını belirtmekte yarar görüyoruz. TİSK, vergi sisteminde vergi teşvik tedbirlerinin uygulanarak işletmelerin desteklenmesi görüşünü savunmaktadır. Her ne kadar bu görüş raporda çok açık ifadelerle dile getirilmiyorsa da, bu önerinin vergilemede “kanun önünde eşitlik” ilkesi ile bağdaşmadığını düşünüyoruz. Belirli kesimlere sağlanacak vergi imtiyazlarının lobicilik ve “teşvik kollama” faaliyetlerini arttıracak kanaatindeyiz. İkinci olarak, vergi afları konusunda esnek değil, daha katı bir yaklaşımın olması gerektiğine inanıyoruz.

İSO’nun Vergi Reformu Konusundaki Görüş ve Önerileri

İstanbul Sanayi Odası tarafından 1997 yılında yayınlanan bir rapor içerisinde İSO’nun vergi reformu ile ilgili olarak görüşleri yer almıştır. Bu önerileri özetlemeden önce İSO raporunda yer alan şu ifadeyi aktarmakta yarar görüyoruz:

“Türkiye’de çok sık vergi reformundan.. söz edilmektedir. Ancak yapılanlar ve yapılmak istenenler gerçek anlamda reform değil, iyileştirme, vergi sisteminin çağdaş bir yapıya kavuşturulması çabalarından oluşmaktadır. Reform ise... kökten değişiklikleri içermektedir.” (İSO, 1997;52)

İstanbul Sanayi Odası tarafından oda üyeleri ile yapılan görüşme ve anket sonucunda ülkemizde vergi sisteminde yapılması gerekli iyileştirmeler şu şekilde tespit edilmiştir. (s.51-53.)

-Vergi tabanı yaygınlaştırılmalı, vergi alınmayan gelirler üzerinden vergi alınmalıdır. Bu amaca yönelik olarak gelir ve kurumlar vergisi oranlarının düşürülmesi ve kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması çabalarına öncelik verilmelidir.

-...İstisna, muafiyet ve indirimler kaldırılmalıdır.

-...Sık sık af ve erteleme uygulama politikalarına son verilmelidir.

-Daha adil bir sistemin yaratılması için asgari ücretin vergi dışı kalması sağlanmalıdır.

-Vergi idaresi... yeniden yapılandırılmalıdır.

-Yetersiz olan vergi denetimini yaygınlaştırabilmek için kayıt düzeni kurulmalıdır.

-Vergi tahsilatı/vergi tahakkuku oranı yükseltilmelidir. Vergi yasalarının iyileştirilmesinden beklenen sonuçlardan birisi vergi tahsilatında verimliliğin artırılması olmalıdır.

-Vergi idaresinde ve kayıt işlemlerinde insan kaynaklarının geliştirilmesine önem verilmelidir.

-...Mükelleflerin, vergi idaresinde çalışanların, hatta serbest muhasebecilerin eğitilmesi, eğitimin yanında istihbaratın da geliştirilmesi gereklidir.

-Vergi bilincinin yerleştirilmesi konusuna öncelik verilirken, vergi ödemenin kolaylaştırılması ve mükellefe yönelik uygulamalarda vergi idaresi çalışanlarının müşteri mutluluğunu ön plana çıkaran bir anlayışa sahip olması sağlanmalıdır.

-Özet olarak, vergi idaresi çağdaştırılmadan, vergi sistemine yalnız yasa değişikliği ile etkinlik kazandırılmayacağı dikkate alınmalı ve sistemin iyileştirilmesinin özünde vergi idaresinin modernizasyonunun zorunlu olduğu unutulmamalıdır.”

İSO raporu ülkemiz için pekala doğru olan bir gerçeğin altını çizmektedir ve ülkemizde vergi reformu adı altında sık sık vergi kanunlarında değişiklikler yapıldığını belirtmektedir. İSO'ya göre ülkemizde vergi kanunlarında yapılan bu değişiklikler gerçek anlamda bir reform değil, sadece iyileştirme çalışmalarıdır. Bu doğru tespite katılmakla birlikte, İSO raporundaki öneriler arasında “vergi reformu” olarak adlandırılmayı hak edecek çok ciddi ve radikal değişiklik önerilerinin mevcut olmadığını burada belirtmek istiyoruz.

III. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de bugüne değin gerek vergi yönetimi tarafından, gerekse vergi yönetimi dışında sivil toplum kuruluşları tarafından oluşturulan komisyonlar tarafından hazırlanan ve *Vergi Reformu* adıyla kamuoyuna takdim edilen raporların başlıca temel özelliklerini şu ana başlıklar altında toplayabiliriz:

1. Hazırlanan raporlar her ne kadar “*vergi reformu*” adıyla takdim edilse de, esasen vergi kanunlarında bazı değişiklikler öngören revizyon çalışmalarından başka bir şey değildir.

2. Hazırlanan raporların hiç birisi samimi olarak iyi bir vergi sisteminin temel ilkelerini gözönüne alarak hazırlanmış değildir.
3. Vergi reform komisyonu olarak adlandırılan çalışma gruplarının ilgisi daima yasalarda, tüzük ve yönetmeliklerde değişiklikler yapmak olmuştur. Uygulamada vergi kanunlarında yapılan değişiklikler genellikle ya vergi tarifelerini düzenlemek, yeni vergi istisna ve muafiyetleri getirmek veya mevcut olanların bir kısmını kaldırmak, istisna ve indirimlerin oranlarında değişiklik yapmak, defter tutma sınırlarını belirlemek vs. şeklinde olmuştur.
4. Hazırlanan raporların hiç birisi gerçek anlamda bir “*sistem reformu*” önermemektedir. Hazırlanan raporlarda “sistem reformu” değil, “mevzuata ilişkin düzenlemeler” öngörülmüştür. Türkiye’de “vergi reformu” adıyla yürürlüğe konulan revizyon girişimleri, yasa, yönetmelik, tüzük vs. mevzuat değişikliklerinden ibarettir. Bize göre gerçek bir vergi reformu mevcut sistemi değiştirmeyi hedefler; vergi mevzuatında değişiklikler öngören düzenlemeler “reform” değil “revizyon”dur. Bu anlamda Türkiye’de Cumhuriyet döneminde tek ve ilk vergi reformununun 1950’li yıllarda yapıldığını, o tarihten bu yana ise vergi reformu değil, vergi revizyonları gerçekleştirildiğini söyleyebiliriz. Sadece 1985 yılında gider vergilerinin kaldırılması ile bu verginin yerine getirilen Katma Değer Vergisi de ciddi bir reform projesi olarak değerlendirilebilir.
5. Ülkemizde “mevzuat reformu”nun yanısıra zaman zaman “idari reform/yönetim reformu” adı altında bazı düzenlemeler de yapılmıştır. Ancak ne var ki, bugün Türk vergi idaresi bilgi çağının gereklerine uygun bir örgütlenmeye ve işleyişe sahip değildir. “Dijital devlet”e doğru adımların atıldığı bir ortamda Türk vergi yönetimi henüz çağdaş bilgi ve iletişim teknolojilerinden yeterince yararlanmamaktadır.
6. Ülkemizde “vergi reformu” adıyla yapılan yasal düzenlemeler vergi sistemini iyileştirmekten ziyade daha da karmaşık hale sokmuş, bürokrasi ve kırtasiyeciliği artırmıştır. Devletin vergileme alanında yaptığı düzenlemeler her defasında “tarafsızlık” ilkesinden uzaklaşılmasına yol açmıştır. Bunun dışında iyi bir vergi sisteminin tüm özelliklerinden (adalet, basitlik, genellik, istikrar, etkinlik vs.) uzaklaşmıştır. Bizim kanaatimize göre ülkemizde adına “reform” denilen tüm yasal düzenlemeler vergi sisteminde “deform”lar yapmıştır. Bugün Türk vergi

sistemi ciddi sorunlar içerisindedir ve gerçek bir “kalıcı reforma” ihtiyacı bulunmaktadır.

Vergi reformlarının yapılmasında özel çıkar gruplarının da doğrudan ve dolaylı etkisi daima var olmuştur. Özel sektör kuruluşlarının oluşturduğu mesleki birlikler çoğunlukla yürürlükte bulunan vergi sisteminden hoşnut olmadıklarını çok sık olarak dile getirmişler ve vergi sisteminin reforma tabi tutulması konusundaki görüşlerini çeşitli şekillerde siyasal iktidarlara ve kamuoyuna aktarmaya çalışmışlardır. Mesleki birlikler, vergi reformu konusunda hazırladıkları raporlar yanı sıra hükümet nezdinde de çeşitli komisyonlar aracılığıyla vergi reform çalışmalarını yürütmüşlerdir. Mesleki birlikler ve daha geniş anlamda özel çıkar ve baskı grupları daima kendi özel menfaatlerine yönelik mevzuat düzenlemeleri yapılması konusunda açık ve zımnî lobicilik faaliyetleri yürütmekte ve arka planda “rant kollama” (rent seeking) gayretlerini ve harcamalarını sürdürmektedirler.

Bitmeyen senfoni ve vokallerin sosyal maliyeti vergi sisteminin tahrip edilmesidir. Süreklilik arz eden ve bitmek bilmeyen vergi mevzuatı değişiklikleri “vergi reformu” adıyla kamuoyuna takdim edilse de sonuçta ortaya çıkan “vergi deformu”dur. Başka da bir şey değildir.

Bizim vergi reformundan anlamamız gereken ideal vergi sistemi ilkelerine bağlı bir kalıcı vergi reformu anlayışıdır. İdeal vergileme ilkelerini anlamak ve kavramak reformun temelini oluşturur. Vizyon olmadan, reform olmaz, yapılırsa da deformasyona dönüşür.

Bu yazının ana konusu olmasa da dahi çok kısaca önerilerimizi şu şekilde özetlemek istiyoruz.

1. Vergi sisteminin ideal/optimal ilkeleri en başta anayasal düzeyde ele alınmalıdır.
2. Siyasal iktidarların vergi sistemlerini reform adı altında tahribata uğratmalarını önleyecek temel çözüm anayasal perspektiftir.
3. Anayasal kurallar, siyasal iktidarların oy maksimizasyonuna yönelik keyfî, popülist düzenlemeler yapmalarını sınırlayabilecektir. Örneğin, mali

aflarla (ya da dar anlamda vergi afları) ile ilgili kaliteli çoğunluk oy kuralının anayasa içerisinde yer alması siyasal iktidarlarının keyfi kararlar almalarının önünde bir engel oluşturacaktır.

Nobel ekonomi ödülü sahibi James M. Buchanan'ın şu sözlerinin anlamını kavrayacak bir “mali bilgelik” (fiscal wisdom) var olmadığı sürece gerçek bir vergi reformunun hayata geçirilmesi kolay değildir.

“Vergi sistemi, ancak ‘anayasal perspektif’ içerisinde anlamlı bir şekilde tartışılabilir. Bu ifadeyle, vergilemenin temel yapısı ve vergi yükünün kişiler ve gruplar arasındaki dağılımı konularının mevcut bir ‘mali anayasa’ veya ‘vergi anayasası’ çerçevesi içerisinde ele alınması gerektiğini kastetmekteyim. Vergi anayasası, bireylerin vergi oranlarındaki değişikliklere kolayca uyum gösterecekleri ve uzun dönemi esas alan yarı sürekli kural ve düzenlemeleri ifade etmektedir. Bu perspektiften, vergi sisteminde yapısal değişiklikler, temel anayasa hukukunda değişiklikler olarak ele alınmalıdır. İyi bir vergi sistemi, anayasal perspektife dayalıdır.” (Buchanan, 1978: 104)

KAYNAKLAR

Buchanan, James M. “*Tax Reform in Constitutional Perspective*” in: Law and Economics –Report from a Symposium in Sweden-, Edited by: Göran Skogh, Lund: Jurisdiska Föreningen, 1978.

DPT., Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, *Vergi*, Ankara: DPT Yayını,1996.

DPT., Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, (1996-2000), Ankara: 1995.

İSTANBUL Sanayi Odası., *Vergi –Potansiyelimiz, Kayıplarımız ve Görüşlerimiz*, Nisan 1997.

MALİYE Bakanlığı., *Vergi Reformu Genel Gerekçesi*, Ankara: 1998.

MALİYE Bakanlığı, *2000 Yılı Bütçe Gerekçesi*, Ankara: 1999.

OLUŞ Yayıncılık., *Tüm Vergi Kanunları*, Eylül 1999, Ankara: Oluş Yayıncılık Ltd. Şti., 1999.

TİSK., *Üretim Yönelik Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler*, Ankara: TİSK Yayın No 172, 1997.

TOBB, *Vergi (Özel İhtisas Komisyonu Raporu)* Ankara: Aydoğdu Ofset, 1992. S. 14.